TEXT A FOTO: VLADIMÍR VALENTA

Brda z Hřebene

STŘEDNÍ BRDY IV.
Jinecké hřebeny

V minulé vycházce v povodí Červeného potoka jsme navštívili impozantní zříceniny hradu Valdeka ve Vojenském újezdu Brdy. Od Velkého rybníka na Červeném potoce před Valdekem se směrem na východ k Jincům táhnou Jinecké hřebeny; Jinecké na rozdíl od severnějších Brdských hřebenů, které Středočeský kraj v roce 2009 vyhlásil Přírodním parkem od Litavky až po Zbraslav. Střední Brdy by podle přijatého záměru měla vláda České republiky vyhlásit Chráněnou krajinnou oblastí s platností od 1. ledna 2016 zároveň se zrušením Vojenského újezdu Brdy.

▲ Divizna

Nápadná krajinná dominanta více než čtyřkilometrového pásma romantických skalnatých Jineckých hřebenů začíná v místě dříve zvaném Umrlá louka. Podle tradice tam stávala ves Sedlice, kterou v samém konci Třicetileté války při svém krvavém ústupu přes Brdy přepadli, vyloupili, vypálili a vyvraždili Švédové. Podle jiného vyprávění tam měli zemřít lidé nakažení morem. V každém případě se k místu váže smutná tradice. Pustina bez života zarostla loukou, zvanou Umrlá. Později byla zalesněna.

Kamenitý svah prudce stoupá ke skále nad křemennými slepencovými sruby s kamenným mořem. Jedna z několika skal na Hřebeni je vrcholem Pece (686 m n.m.) s rozhledy na Tok a do údolí Červeného potoka. Vrchol Pec má název od kolomaznické pece, která pod ním prý kdysi stávala. Východním směrem následuje dvoukilometrové pásmo mnoha bezejmenných divokých skal přes nejvyšší kótu zvanou Hřeben (720 m n.m.) až po výrazné skalní hrady či věže (tory) Koníček (666,6 m n.m.) a Komín (689 m n.m.). Skalní útvary s mnoha výchozy a skalními sruby, které k jihu spadají v prudkých skalnatých srázech a balvanitých proudech, byly vytvořeny působením ledu v dobách ledových. Někteří geologové je považují za dokonaleji vymodelované než podobné v Krkonoších či v Jeseníku.

Sedlem Jineckých hřebenů prochází silnice od mnohahektarových odlesněných vojenských výcvikových prostorů Brda k severu na katastr Hrachoviště. Stejnojmenná obec byla nařízením vlády z roku 1952 právně zrušena v polovině minulého století za účelem zvětšení vojenského újezdu. S jejími obyvateli proběhla složitá jednání a náhradou jim byly poskytnuty domy či byty v okolních obcích a byla jim vyplacena peněžitá resp. hmotná náhrada podle platných zákonů.

I když toto vystěhování starousedlíků nelze nazvat přímo vyhnáním, bezpochyby je duševně poznamenalo traumatem ztráty rodných kořenů. Vesnická stavení byla stržena a srovnána se zemí. Spolu s bývalými polnostmi byla vytvořena plocha pro výcvik a zkoušení různých typů vojenských vozidel. Pojezdy vojenské techniky je půda stále narušována. Vznikly nerovnosti, rýhy a příkopy, vysychající tůňky a zamokřené louky. Louky armáda ve spolupráci s ochranáři (AOPK) kosí. Tak se na tomto území rozšířily jinak velmi vzácné druhy živočichů (např. listonoh) a rostlin (např. kosatec sibiřský a druhy z čeledi orchidejovitých rostlin).

Mrtvý dub pod Koníčkem ▶

◂◂ *Staré vojenské pozorovatelny*

◂ *Trilobit Paradoxites gracilis, foto Radek Mikuláš*

Na Jineckém Hřebeni

▲ *Koníček, 666,6 m n.m.*

◂ *Dub zimní, Quecus petrea*

Silničkou, která vede lesem v 600 m n.m. mezi Velkým a Malým Jeskřipcem, se vrátíme zpět do sedla hřebenů. Západně od něj se obnovou lesa postupným mýcením starých vysokokmenných smrčin otevřely výhledy na krajinné dominanty od bájného Plešivce ke středověkým hradům Žebráku a Zbirohu a dále až k masivu Radče s moderní televizní věží na vrcholu Brno (718,1 m n.m.). Radeč bývá považován za nejzazší severozápadní výběžek Brdů. Dál navazuje Křivoklátská pahorkatina.

Východním směrem od sedla stoupá horská silnička na Hřeben (720 m n.m.). Jižní příkré svahy tvoří kamenná moře. Na skalních výchozech vlastního asi půlkilometrového Hřebene jsou vybudovány zákopy a pozorovatelny, z nichž vojenští velitelé již 85. rokem mohou sledovat výcvik vojsk probíhající na odlesněných severních svazích Brda (773 m n.m.). Zbyly tam z dob První republiky vybudované pevnůstky, na nichž se zkoušela jejich bojová účinnost a odolnost proti útoku hitlerovského Wehrmachtu. Zákopová opevnění z místních balvanů překvapivě zapadají do celkového charakteru Hřebene. Před několika lety jsem na turistické stezce Via alta Carnica (Kärntnicher Höhenweg) přes hřebeny Korutanských Alp v nadmořské výšce kolem 2000 metrů narazil na podobnou technikou opevněnou linii zákopů – i se hřbitovy padlých z první světové války. Teprve tam jsem si plně uvědomil hrůzy války, kterou tam – „na Piavě“ – tehdy museli prožívat naši dědové či už spíše pradědové.

Na výcvikových a dopadových plochách na Brdech se po odlesnění vytvořila druhotná vřesovištní stanoviště s borůvkou, vlochyní a brusinkou. Plochy dnes nejsou intenzivně využívány a dochází na nich k sukcesi převážně břízou. Prostor s bunkry zarůstá náletem mimo jiné také jehličnanů, ale i dubu.

Pozvolnější kamenité severní svahy Jineckých hřebenů původně porostlé bukovou jedlinou s dubem, jilmem,

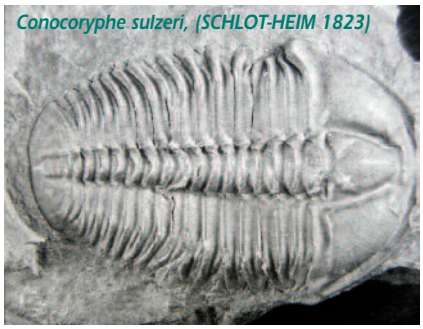
▸ Beranec 661 m n.m., rozsáhlé obnovy po polomech

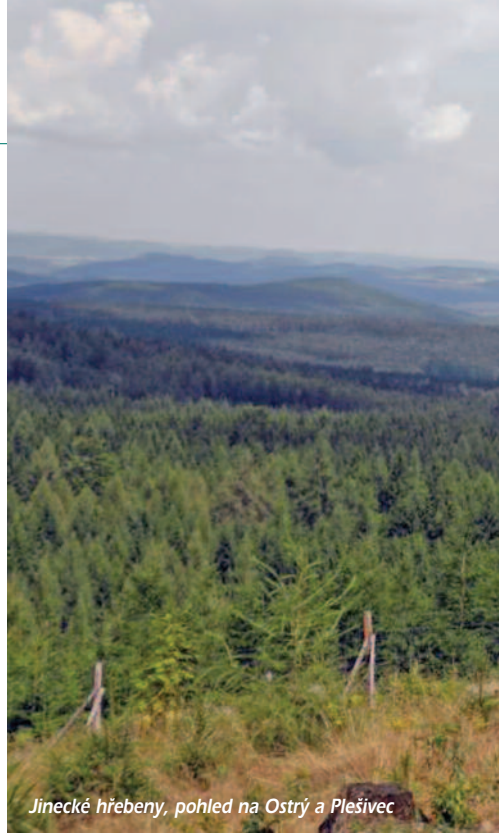
▴ Kamenné moře

klenem a lípou byly před jeden a půl stoletím smýceny pro výrobu dřevěného uhlí, požadovaného rozvojem hutí i průmyslu. Na mnoha místech v lese jsou zřetelné plochy milířišť. Zůstala po nich i pomístní jména (Milíře, Uhlíře). Paseky byly z praktických důvodů osázeny smrkem, dnes dosahujícího mýtního věku. Zašetřené porosty smrčin nad 120 let jsou těženy násečnou a obrubnou těžbou. Na odtěžených místech se bezprostředně provádějí výsadby původních dřevin, převážně buku, jedle a dubu v oplocenkách. Smrk se obnovuje většinou náletem. Jedle pod matečným porostem má malou šanci na obnovu, pokud není chráněna oplocenkou před zvěří. I po redukci jsou stavy zvěře pořád příliš vysoké pro přirozené zmlazení chybějících druhů dřevin ve stále převažujících smrčinách. Přírodní zmlazování je problém i v dobře zachovalé dubové bučině s jilmem a lípou východně od Koníčku, navržené první zóně Chráněné krajinné oblasti.

Vrchol Koníčku (666,6 m n.m.) zdobí pozoruhodný skalní útvar, tor, složený z vrstev či bloků kambrických křemenných slepenců. Skládaná skála pod vrcholkem svým výčnělkem vytváří tvar koňské hlavy. Název Kůň se uvádí již v popisech hranice panství z poloviny 17. století, která vedla přes Jinecké hřebeny. Na mapách z 18. století je uvedena zdrobnělina Koníček. V lidových bájích se Koníček změnil na sídlo zlého lidožravého draka, jehož přemohlo šest statečných mládenců.

Conocoryphe sulzeri, (SCHLOT-HEIM 1823)

Jinecké hřebeny, pohled na Ostrý a Plešivec

Jiným zajímavým útvarem na hřebenech je mohutná skládaná skála tvaru vysoké věže, označovaná jako Komín. Název se na nových mapách nějakým nedopatřením přestěhoval na kótu 666,6 m n.m. A také zcela netradičně a bez vztahu ke skalisku ve tvaru koňské hlavy se nově označuje Koníčkem kóta s vyšší nadmořskou výškou (689,1 m n.m.), půl kilometru západněji.

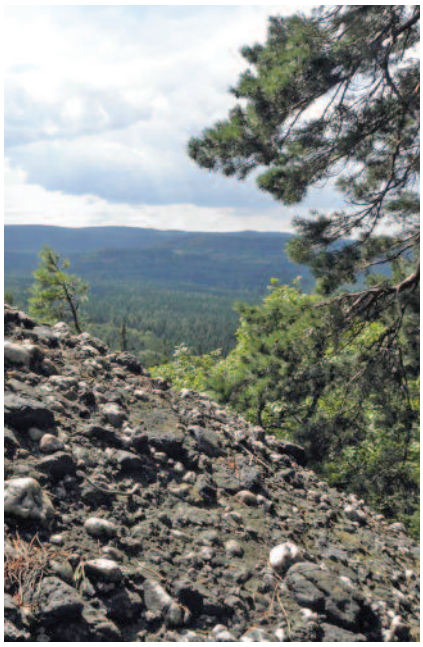
Na Hřebeni byly za První republiky stavěny pozorovatelny. Jedna z nich, byla vybudována nedaleko skály Koníček, ale

Velký Valdecký rybník

▲ *Sklídaná skála, Pec, 686 m n.m.*

◀ *Vrchol Pece tvoří hrubý slepenec, Pec*

pozdĕji odstraněna. Dala podnět k plané fámě, že kvůli ní byl skalní kůň zničen. Nebyl.

Posledním vrchem Jineckých hřebenů je Vystrkov (541,2 m n.m.) nad Jincemi. Kambrické křemenné slepence na Hřebeni, na Koníčku, na Vystrkově až k řece Litavce vystřídávají kambrické břidlice z usazenin prvohorního moře. Ve zkamenělých sedimentech zanechala své stopy fauna mělkého kambrického moře. Jsou to schránky korýšů, trilobitů a stopy jejich života.

Podobně jako na vrchu Kočka (789,1 m.n.m.) mezi Třítrubeckým a Padrťským potokem, na jehož temeni vycházejí kambrické „pasecké“ břidlice, i zde se nacházejí celosvětově jedinečná naleziště bohaté fauny z období před 500 až 550 miliony let. Z Kočky pochází údajně nejstarší živočišná zkamenělina na našem území *Kodymirus vagans* (Chl. et Havl.), objevená paleontology Chlupáčem a Havlíčkem v roce 1965. Systematické hledání trilobitů se však datuje od počátku 19. století, jako např. *Conorhyphe sulzeri* (Schlotheim, 1823), *Ellipsocephalus hoffi* (Schlotheim, 1823). Významné úspěchy v paleontologických nálezech zde zaznamenali Kašpar Šternberk a Joachim Barrande v 19. století (*Lobocephalina emmrichii*, Barrande, 1846).

Paleontologické výzkumy závěrem 20. století završili čeští vědci objevy druhů *Litavkaspis rejkovicensis* (Fatka a sp., 1981), *Rejkocephalus knizeki* (Kordule 1990) a *Rejkovicichnus necrophilus* (Mikuláš a sp., 1996). Zcela mimořádný je objev fosilních stop kambrických živočichů v paseckých břidlicích, který učinil v roce 1995 Radek Mikuláš. Např. Monomorphichnus biserialis je stopa vzniklá pádlovitým pohybem končetin členovce *Kodymirus vagans*. Nalezené stopy jsou záznamem chování svých původců, tedy příspěvek k objasnění nejstarší ekologie Země.

Ráček *Ellipsocephalus hoffi* z Vystrkova, zvaný konínský ráček, se stal součástí městského znaku Jinců.